

Nota voor burgemeester en wethouders

Team
DEV-BLD

Onderwerp

Agenda Cleantech Regio

1- Notagegevens

Notanummer 2018-000981

Datum 22-05-2018

Programma:

01 Burger en bestuur

Portefeuillehouder Burgemeester

2- Bestuursorgaan

B & W 29-05-2018

Raad 20-06-2018

Burgemeester --

College van B & W

- Burgemeester - Weth. Kolkman

- Weth. Grijzen - Weth. Rorink

Besluitenlijst	d.d.	d.d.	d.d.
☐ Akkoordstukken	--	☒ Openbaar	29-05-2018
		☐ Besloten	--

Routing	d.d.	par.
Regiemanager	23-05-2018	☐ adj.secr. --
Ambtelijk Opdrachtgever	23-05-2018	☒ gem.secr. 24-05-2018
Portefeuillehouder	24-05-2018	BIS Openbaar
		Status Definitief 2018-05-30

Bijlagen

Agenda Cleantech Regio

Samenvatting

Aanbiedingsbrief college

Persbericht

Raadsmededeling

B & W d.d.: 29-05-2018

Besloten wordt:

- 1 Kennisnemen van de Agenda Cleantech Regio;
- 2 de raadsmededeling vast te stellen;
- 3 de Agenda Cleantech Regio met een positief advies aanbieden aan de gemeenteraad en de gemeenteraad de gelegenheid bieden hun zienswijze te geven zodat deze betrokken kan worden bij de verdere uitwerking van de agenda;
- 4 de reactie van de gemeenteraad tijdens de raadstafel kenbaar te maken aan het Dagelijks Bestuur van de regio Stedendriehoek;
- 5 de nota en het besluit openbaar te maken.

Financiële aspecten:

Financiële gevolgen voor de gemeente?

Nee

Begrotingswijziging

Nee

Voorstel openbaarmaking conform Wet Openbaarheid Bestuur (Wob)

De nota en het besluit openbaar te maken

De nota en het besluit openbaar te maken vergezeld van bijgaand persbericht

De nota en het besluit openbaar te maken nadat

De nota en het besluit openbaar te maken, behalve...

Het besluit openbaar te maken, maar niet de nota, gelet op artikel:

[ ] De nota en het besluit niet openbaar te maken, gelet op artikel:

Kennisgeving/ Bekendmaking Awb

Kennisgeving (publicatie) conform Awb

Nee

Bekendmaking conform Awb

Nee

ADVIESRADEN:

Moet een van de adviesraden gehoord worden of op de hoogte gesteld?

Nee

Toelichting

Inleiding

U ontvangt hierbij de Agenda Cleantech Regio met het verzoek van het DB van de regio Stedendriehoek en de Strategische Board uw gemeenteraad de gelegenheid te bieden zich uiterlijk 1 oktober uit te spreken over de ambities en doelen in deze agenda. De aanbiedingsbrief aan uw college en het persbericht van de wgr Stedendriehoek en Strategisch Board treft u ook bijgaand aan.

Ambities en doelen Agenda Cleantech Regio: samen naar een schone toekomst

De agenda bevat de gezamenlijke ambities en doelen van de partners in de Cleantechregio voor de periode 2019-2023. Het ultieme gezamenlijk doel is duurzame welvaart voor onze inwoners. Ook in de toekomst moeten zij fijn kunnen leven, werken en wonen. Daarom werken wij samen aan een economisch sterke én schone regio. De Agenda Cleantech Regio 2019-2023 zet stevig in op twee tophema's: een energieneutrale regio en een circulaire economie. Daarnaast zijn er diverse thema's die allen bijdragen aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat van de Cleantechregio in brede zin. De hoofdoelen voor 2023 zijn:

- 25% minder CO2-uitstoot
- meest circulaire regio van Europa
- jaarlijks minimaal 100 cleantech startups/nieuwe businesscases
- iedere werkgever heeft de medewerkers die nodig zijn
- ons vervoer is snel, slim en schoon
- duurzame energieopwekkers ingepast in ons mooie landschap
- in landelijke top 5 als dé vestigingsregio voor bedrijven en talenten.

Beoogd resultaat

De gemeenteraad gelegenheid bieden hun zienswijzen over de ambities en doelen van de Agenda Cleantech Regio kenbaar te maken zodat deze betrokken kan worden bij de verdere uitwerking van de agenda.

Kader

- Begroting regio Stedendriehoek en strategische Board.
- Begroting gemeente Deventer

Argumenten voor en tegen

Voor:

- De agenda Cleantech Regio biedt mogelijkheden voor het versnellen van uw doelen op gebied van economie en duurzaamheid en in het bijzonder op het gebied van energietransitie (warmtenetten, Transform, bedrijvenpark A1), circulaire economie (terugdringen afval en hergebruik grondstoffen, nieuwe businessmodellen) innovatie (S/Park, smart industrie; agro-food, health), logistiek (Port of Deventer; goederenvervoer over water) arbeidsmarkt (talentenprogramma's ICT, zorg en techniek; aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt), mobiliteit (slim en schoon; fiets) & bereikbaarheid (lobby spoor, weg en water) en vestigingsklimaat in brede zin (rode loper beleid).
- Cleantech maakt deel uit van de 'groene economie'. De regio speelt in op wereldwijde uitdagingen op het gebied van klimaat, energie en CO2reductie. Daarmee is het een groeimarkt en een toekomstige banenmotor.

- De regionale ambities voor 2023 sluiten naadloos aan bij nationale doelstellingen of overtreffen deze qua ambitieniveau. De regionale agenda helpt om in contact te komen met het rijk.
- Cleantech is niet alleen een profiel dat aansluit op de huidige dynamiek in onze regio. De cleantech Regio is tegelijkertijd ook een bewezen functioneel samenhangend gebied (Daily urban System).

Tegen:

- Idealiter biedt het nieuwe college de Agenda Cleantech Regio aan de Gemeenteraad aan. Omdat de zomerperiode wordt benut voor het uitwerken van de concept uitvoerings- en investeringsagenda biedt het voordelen als de gemeenteraad vroegtijdig haar zienswijze kenbaar kan maken, zodat deze in de verdere uitwerking betrokken kan worden.

Extern draagvlak (partners)

De agenda is van onderop vormgegeven met input van de partners van het bedrijfsleven, het onderwijs en de overheid. Tijdens het Breed Beraad op 8 december 2017 en 19 februari 2018 (Dagelijks Bestuur wgr, Strategische Board met grote verscheidenheid aan stakeholders vanuit hun achterbannen) is er waardering uitgesproken voor het proces en hebben de partners hun steun aan de doelen en resultaten kenbaar gemaakt.

Financiële consequenties

De Agenda Cleantech Regio bouwt voort op bestaande regionale programma's en afspraken daarover met de gemeente Deventer. Eventuele specifieke (project)bijdragen zullen zonodig betrokken worden bij de begrotingsbehandeling.

Aanpak/uitvoering

U ontvangt deze agenda nu ter kennisname, maar niet geheel vrijblijvend.

Het is zaak om met elkaar afspraken te maken over het vervolgproces en het organiseren van de inbreng vanuit de gemeente Deventer en de betrokkenheid van de provincie Overijssel bij de opgave van Deventer in de Cleantechregio in het bijzonder.

Hoe: Organiseren inbreng vanuit Deventer

De agenda beschrijft wat we willen gaan doen. De komende periode zal het gaan om hoe we onze ambities met elkaar kunnen realiseren. Wat wilt en kunt u bijdragen? En met wie wilt u samenwerken? In Deventer zijn we met de thematrekkers aan de slag om onze vragen en ons aanbod aan de Cleantechregio nader te concretiseren. Deze voorstellen zullen via de PHO-overleggen worden voorbereid. Eventuele specifieke financiële bijdragen zullen zonodig via de begrotingsbehandeling worden voorgelegd aan de gemeenteraad.

Betrokkenheid provincie Overijssel

De provincie Overijssel heeft te kennen gegeven de Agenda Cleantech Regio te willen omarmen. Als zodanig is het Regiemanagement met de provincie Overijssel in overleg over de speerpunten die voor Deventer relevant zijn en een bijdrage leveren aan de Agenda Cleantech Regio. De gesprekken verlopen zeer constructief. Tegelijkertijd is de CTR met provincie Overijssel in overleg over een aanbod richting het Rijk samen met de regio's Zwolle en Twente (triple helix). Provincie Overijssel heeft reeds 210 miljoen co-financiering via haar perspectievennota in het vooruitzicht gesteld voor de samenwerking met het Rijk. De Agenda Cleantech Regio is daarin een belangrijke bouwsteen. Provincie Overijssel overlegt op haar beurt met provincie Gelderland (dubbel GS) over gezamenlijke kansen richting het Rijk. De pilot "vernieuwing Gebiedsagenda Oost" is daarin een belangrijk instrument dat tevens input levert voor de gebiedsdialog in het kader van de Nationale Omgevingsvisie (Novi). Ook hier wordt de ambities van de Agenda Cleantech Regio als uitgangspunt genomen voor het formuleren van relevante gebiedsopgaven.

Vaststelling uitvoerings- en investeringsagenda

De vaststelling van de agenda verloopt via een aantal processtappen:

- Ondernemers hebben op 27 juni een bijeenkomst waarbij zij het commitment op de agenda willen bekrachtigen. Dit in het belang van draagvlak en de voortgang. Hetzelfde geldt voor het onderwijs, hiervoor is nog geen datum bekend maar er wordt gekoerst op uiterlijk 1 juli. Ondertussen loopt natuurlijk het proces om voor 1 oktober de zienswijzen op te halen bij de raden in de regio.
- De zomerperiode wordt gebruikt om de concept uitvoerings- en investeringsagenda verder uit te werken.
- Eventuele specifieke projectbijdragen komen aan de orde tijdens de begrotingsbehandeling
- In november volgt een Breed Beraad t.b.v. het bespreken van de conceptagenda.
- In december kan dan de vaststelling met officieel tekenmoment van de agenda met alle O's samen plaatsvinden.

Eind 2018 weten we dan waar we in 2019 aan kunnen gaan werken, me wie we dat samen gaan doen en en welke partijen bereid zijn welke investering/financiering op zich te nemen. Vervolgens zal via de reguliere cycli de Agenda periodiek nader uitgewerkt en zonodig bijgesteld worden.

RAADSMEDEDELING

Onderwerp	Agenda Cleantech Regio		
Mededelingennr	2018-000981	Portef.houder	Burgemeester
Team	DEV-BLD	BenW-besluit d.d.:	29 mei 2018

1. Inleiding: waarom deze mededeling

De Agenda Cleantech regio met als slogan "samen naar een schone toekomst" is vlak voor de afgelopen gemeenteraadsverkiezingen gepresenteerd zodat partijen er met oog op de formatie er reeds kennis van kunnen nemen. Het huidige college van B&W biedt u hierbij de agenda met een positief advies aan zodat u de gelegenheid heeft uw zienswijze tijdig kenbaar te maken en uw reactie betrokken kan worden bij de verdere uitwerking van de uitvoerings- en investeringsagenda.

De aanbiedingsbrief aan het college en het persbericht van de wgr Stedendriehoek en Strategisch Board treft u ook bijgaand aan.

2. Kader

Begroting gemeente Deventer, regio Stedendriehoek en strategische Board.

3. Kern van de boodschap

De agenda bevat de gezamenlijke ambities en doelen van de partners in de Cleantechregio voor de periode 2019-2023. Het ultieme gezamenlijk doel is duurzame welvaart voor onze inwoners. Ook in de toekomst moeten zij fijn kunnen leven, werken en wonen. Daarom werken wij samen aan een economisch sterke én schone regio. De Agenda Cleantech Regio 2019-2023 zet stevig in op twee tophema's: een energieneutrale regio en een circulaire economie. Daarnaast zijn er diverse thema's die allen bijdragen aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat van de Cleantechregio in brede zin.

De hoofddoelen voor 2023 zijn:

- 25% minder CO2-uitstoot
- meest circulaire regio van Europa
- jaarlijks minimaal 100 cleantech startups/nieuwe businesscases
- iedere werkgever heeft de medewerkers die nodig zijn
- ons vervoer is snel, slim en schoon
- duurzame energieopwekkers ingepast in ons mooie landschap
- in landelijke top 5 als dé vestigingsregio voor bedrijven en talenten.

4. Nadere toelichting

De agenda is van onderop vormgegeven met input van de partners van het bedrijfsleven, het onderwijs en de overheid. Tijdens het Breed Beraad (Dagelijks Bestuur wgr, Strategische Board met diverse stakeholders vanuit hun achterbannen) op 8 december 2017 en 19 februari 2018 is er waardering uitgesproken voor het proces en hebben de partners hun steun aan de doelen en resultaten kenbaar gemaakt. Cleantech is niet alleen een profiel dat aansluit op de huidige dynamiek in onze regio. De cleantech Regio is tegelijkertijd ook een bewezen functioneel samenhangend gebied (Daily urban System).

Welke thema's zijn relevant voor de speerpunten van de gemeente Deventer?

Wij zien mogelijkheden om de samenwerking in de Cleantechregio met name te benutten voor het versnellen van onze doelen op het gebied van economie en duurzaamheid. Cleantech maakt immers deel uit van de 'groene economie'. De regio speelt in op wereldwijde uitdagingen op het gebied van klimaat, energie en CO2reductie. Daarmee is het een groeimarkt en een toekomstige banenmotor. De regionale ambities voor 2023 sluiten naadloos aan bij nationale doelstellingen of overtreffen deze qua ambitieniveau. Dat begint inmiddels ook op te vallen in Den Haag. De regionale agenda biedt goede aanknopingspunten om in contact te komen met het rijk. Daarbij trekken we samen op met andere regio's in Oost-Nederland en de provincies Overijssel en Gelderland.

De Agenda Cleantech Regio biedt de volgende kansen voor onze Deventer speerpunten:

Duurzame ontwikkeling A1BP, Port of Deventer en stimulering van de logistieke sector

- Innovatiekracht S/Park, Gasfabriek en MKB
- Robuuste versterking regionale arbeidsmarkt (ICT, techniek en zorg)
- Regionale energiestrategie
- Verduurzamen wijken (aardgasloos), duurzame warmtevoorziening en technieken voor energieopslag
- Multimodale bereikbaarheid & Schone en slimme mobiliteit
- Afvalrecycle cluster

De vaststelling van de agenda verloopt via een aantal processtappen:

- Ondernemers hebben op 27 juni een bijeenkomst waarbij zij het commitment op de agenda willen bekrachtigen. Dit in het belang van draagvlak en de voortgang. Hetzelfde geldt voor het onderwijs, hiervoor is nog geen datum bekend maar er wordt gekoerst op uiterlijk 1 juli. Ondertussen loopt natuurlijk het proces om voor 1 oktober de zienswijzen op te halen bij de raden in de regio.
- De zomerperiode wordt gebruikt om de concept uitvoerings- en investeringsagenda verder uit te werken.
- Eventuele specifieke projectbijdragen komen aan de orde tijdens de begrotingsbehandeling
- In november volgt een Breed Beraad t.b.v. het bespreken van de conceptagenda.
- In december kan dan de vaststelling met officieel tekenmoment van de agenda met alle O's samen plaatsvinden.

Eind 2018 weten we dan waar we in 2019 aan kunnen gaan werken, met wie we dat samen gaan doen en welke partijen bereid zijn welke investering/financiering op zich te nemen. Vervolgens zal via de reguliere cycli de Agenda periodiek nader uitgewerkt en zonodig bijgesteld worden.

Colleges B&W

Plaats en datum: Cleantech Regio, 13 maart 2018
Onderwerp: Agenda Cleantech Regio 2019 - 2023
Kenmerk: 180.016
Behandeld door: Carine Verheggen
Telefoon: 06-52801857

Beste collegeleden,

Hierbij presenteren wij u de [Agenda Cleantech Regio](#). Wij zijn er trots op!

Deze agenda is echt samen gemaakt. Met vertegenwoordigers vanuit de overheden, het bedrijfsleven en onderwijs en onderzoek. Met elkaar hebben we onze thema's en ambities bepaald. Met energietransitie en circulaire economie als tophema's. En ook de nodige inzet op innovatiekracht, human capital en schone mobiliteit. Zonder deze basis kunnen wij onze ambities niet realiseren. Dat geldt ook voor onze fijne leefomgeving en idem vestigingsklimaat. We zorgen dat de Cleantech Regio aantrekkelijk is en blijft voor (nieuwe) inwoners, toptalenten en ondernemers.

Omdat we deze agenda gezamenlijk hebben gemaakt met betrokkenheid ook vanuit de gemeenten Apeldoorn, Brummen, Deventer, Epe, Lochem, Voorst en Zutphen en de provincies Overijssel en Gelderland, durven we het vertrouwen te hebben dat u zich er in herkent. Dat wat we willen gaan doen de komende tijd is hiermee beantwoord. Maar minstens zo belangrijk wordt de komende periode 'hoe' we onze ambities met elkaar kunnen realiseren. Wat wilt en kunt u bijdragen? En hierbij mikken we op **1 + 1 = 3**. Want deze agenda of onderdelen daarvan is ook een middel om uw eigen ambities te realiseren. En daarvoor gaan we graag met u in gesprek. We zullen u of uw organisatie hiervoor binnenkort benaderen.

U ontvangt deze agenda nu ter kennisname. De routing is verder als volgt: behandeling in het dagelijks bestuur van de wgr-regio Stedendriehoek op 28 maart, vervolgens biedt het dagelijks bestuur de agenda aan de colleges aan. U kunt het vervolgens aanbieden aan de raden voor zienswijzen. Wij vragen u ook om deze agenda aan te bieden aan de onderhandelende partijen na de gemeenteraadsverkiezingen, zodat de agenda wordt betrokken bij de op te stellen collegeakkoorden.

Samen gaan wij voor een duurzame welvaart voor onze inwoners in een economisch sterke én schone Cleantech Regio. Samen naar een schone toekomst!

Met vriendelijke groet,
Namens de Strategische Board en de Wgr-regio Stedendriehoek,

Ronald van Wetering
Namens Strategische Board

Annelies de Jonge
Namens DB regio Stedendriehoek

- [De Agenda Cleantech Regio 2019 – 2023](#)
- [Samenvatting Agenda](#)

AGENDA CLEANTECH REGIO

2019-2023

2023 MET 25% MINDER CO₂-UITSTOOT
DE MEEST DUURZAME
REGIO IN NEDERLAND

2023 DE MEEST CIRCULAIRE REGIO
VAN EUROPA

2023 JAARLIJKS MINIMAAL 100
STARTUPS/NIJEUWE BUSINESSCASES

2023 IEDERE WERKGEVER HEEFT DE
MEDEWERKERS DIE NODIG ZIJN

2023 ONS VERVOER IS SNEL,
SLIM EN SCHOON

2023 DUURZAME ENERGIE-OPWEKKERS
INGEPAST IN ONS MOOIE LANDSCHAP

2023 IN LANDELIJKE TOP 5 ALS DÉ
VESTIGINGSREGIO VOOR
BEDRIJVEN EN TALENTEN

SAMEN NAAR EEN
SCHONE TOEKOMST

VOOR EN DOOR INWONERS,
ONDERNEMERS, OVERHEDEN,
ONDERWIJS EN ONDERZOEK

Inhoud

- 4 Over de Agenda Cleantech Regio
- 6 Thema's agenda in beeld
- 8 Topthema Energietransitie
- 12 Topthema Circulaire economie
- 16 Thema Innovatiekracht
- 20 Thema Human capital
- 24 Thema Slimme en schone mobiliteit
- 28 Thema Leefomgeving
- 32 Thema Vestigingsklimaat
- 36 De kracht van de Cleantech Regio in beeld

Volg de uitvoering van de Agenda Cleantech Regio via onze website! Kijk op www.cleantechregio.nl

Alstublieft: onze Agenda!

Met veel voldoening kijk ik terug op de totstandkoming van deze Agenda Cleantech Regio. Met alle '0's is de inhoud écht samen gemaakt. Met elkaar hebben we de tophema's en prioriteiten benoemd. We hebben keuzes gemaakt en doelen geformuleerd, samen op weg naar een schone toekomst. To a sustainable prosperity, dat is de visie van de Cleantech Regio!

Het is aan ons allemaal om te gaan staan voor de ambities en resultaten die wij hebben genoteerd voor de komende jaren. Mijn uitnodiging aan ondernemers, inwoners, raadsleden, bestuurders: doe mee. Kijk waar uw drijfveren, ambities en missie aansluiten bij regionale ambities en pak de handschoen op!

Andries Heidema,
voorzitter Cleantech Regio

AGENDA CLEANTECH REGIO 2019-2023
(TOP)THEMA'S & (TOP)AMBITIES 2023 SAMENGEVAT

WAT ZIJN DE BELANGRIJKSTE THEMA'S EN AMBITIES WAAR ONDERNEMERS, ONDERWIJS/ ONDERZEK EN OVERHEDEN SAMEN MET INWONERS IN DE CLEANTECH REGIO DE KOMENDE JAREN AAN WERKEN

THEMA Energietransitie
IN 2023 IS DE CLEANTECH REGIO MET 25% MINDER CO₂-UITSTOOT DE MEEST DUURZAME REGIO VAN NEDERLAND

THEMA Circulaire economie
IN 2023 IS DE CLEANTECH REGIO DE MEEST CIRCULAIRE REGIO VAN EUROPA

THEMA Innovatiekracht
IN 2023 HEET ALSIEREN WILJ MINIMAAL 200 START-UP/BOUWENSCASES PER JAAR

THEMA Human capital
IN 2023 HEET FGDAS WERKGEVER 8 DE MEEST NEDERLANDSE WERKZIJN

THEMA Leefomgeving
IN 2023 ZIJN DUURZAME ENERGIJE-OPWEKERS WERKZIJN IN DITZ MODE LANDSCHAP

THEMA Vestigingsklimaat
IN 2023 IS DE CLEANTECH REGIO IN DE LANDELIJKE TOP 5 ALS DE BESTE WERKGEVER VOOR BEDRIJVEN EN TALENTEN

THEMA Schone mobiliteit
IN 2023 IS DINS VERVOER SHEL, SLM EN SCHOON

Meteen door naar de samenvatting?
Op pagina 38 staan alle (top)thema's en ambities & resultaten in één overzicht

Over de Agenda Cleantech Regio

Eén gezamenlijke agenda voor een schone toekomst

Is de inhoud van deze Agenda Cleantech Regio nieuw? Nee. Ondernemers, overheden en onderwijs/onderzoek werken al veel langer samen aan een schone toekomst, vanuit verschillende agenda's. Nu is er één gezamenlijke Agenda Cleantech Regio, waarmee we doorbouwen op eerdere resultaten.

We maken scherpe keuzes en stellen ambitieuze, concrete doelen. Die komen voort uit de ambities van ondernemersverenigingen, onderwijs, gemeenten, resultaten van De Kracht van Oost*, het regeerakkoord en vooral de noodzaak om flink haast te maken met de overgang naar duurzame energie en hernieuwbare grondstoffen.

Wij realiseren ons dat onze ambities hoog zijn en dat realisatie ervan niet eenvoudig is. Toch leggen wij die lat zo hoog. Grote stappen zijn nodig, op weg naar een energieneutrale en circulaire regio.

Zie ook pagina 36 in deze agenda: de kracht van de Cleantech Regio in beeld!

* De Kracht van Oost is een studie naar de concurrentiepositie van Oost-Nederland, resultaten werden eind 2016 gepresenteerd. Keuzes in deze agenda zijn mede gebaseerd op het onderzoek. Denk aan de focus op onze sterke sectoren agrofood, papier, chemie en reststoffenverwerkers. En aan ons voornemen om meer samen te werken met omliggende regio's in Oost-Nederland. Lees meer op onze site.

Ondernemers, overheden, onderwijs en onderzoek hebben de Agenda Cleantech Regio samen gemaakt en voeren die ook samen uit. Mét inwoners. We hebben de stuwende kracht van 'de samenleving' hard nodig.

Agenda-uitvoering: hoe & wat

Het zijn de inwoners, ondernemers en professionals van onderwijs en overheden die eigenaars zijn van projecten die bijdragen aan onze ambities. Veel lokale speerpunten en initiatieven zijn in deze agenda opgenomen, omdat zij ook regionaal impact hebben en bijdragen aan onze ambities. Bovendien: wij zijn sámen de Cleantech Regio!

Dat wat in onze regio gebeurt, zetten wij graag in de etalage. Zo versterken en inspireren wij elkaar en profileren wij ons krachtig als dé Cleantech Regio. Als partners zijn wij samen en ieder afzonderlijk ambassadeurs van onze Cleantech Regio.

Zo nodig helpt de Cleantech Regio initiatieven verder met kennis, menskracht, lobby, financiering, makelen en schakelen en onderzoek.

- In de uitvoerings- en investeringsagenda die eind 2018 op deze Agenda Cleantech Regio volgt, staat welke partners welke thema's uitvoeren en welke concrete projecten en programma's bijdragen aan onze resultaten. In hoeverre wij onze gezamenlijke ambities ook daadwerkelijk kunnen realiseren, hangt af van de steun die onze afzonderlijke partners hier de komende maanden aan geven.

- Inspanningen en resultaten verantwoorden we in ons jaarverslag en we publiceren kerncijfers ook in de toekomstige Cleantech Regio Index.

Provincies Overijssel en Gelderland en de gemeenten Heerde, Zwolle, Olst-Wijhe, Raalte en Rijssen-Holten hebben meegedacht over onze Agenda Cleantech Regio.

Samen naar een schone toekomst. Daar koersen wij op in de Cleantech Regio. In onze regio werken ondernemers, onderwijs/onderzoek en overheden samen aan een energieneutrale en duurzame economie en samenleving in de gemeenten Apeldoorn, Brummen, Deventer, Epe, Lochem, Voorst en Zutphen. Economie en ecologie gaan hierbij hand in hand. De Cleantech Regio zoekt in haar samenwerking de verbinding met de omliggende regio's.

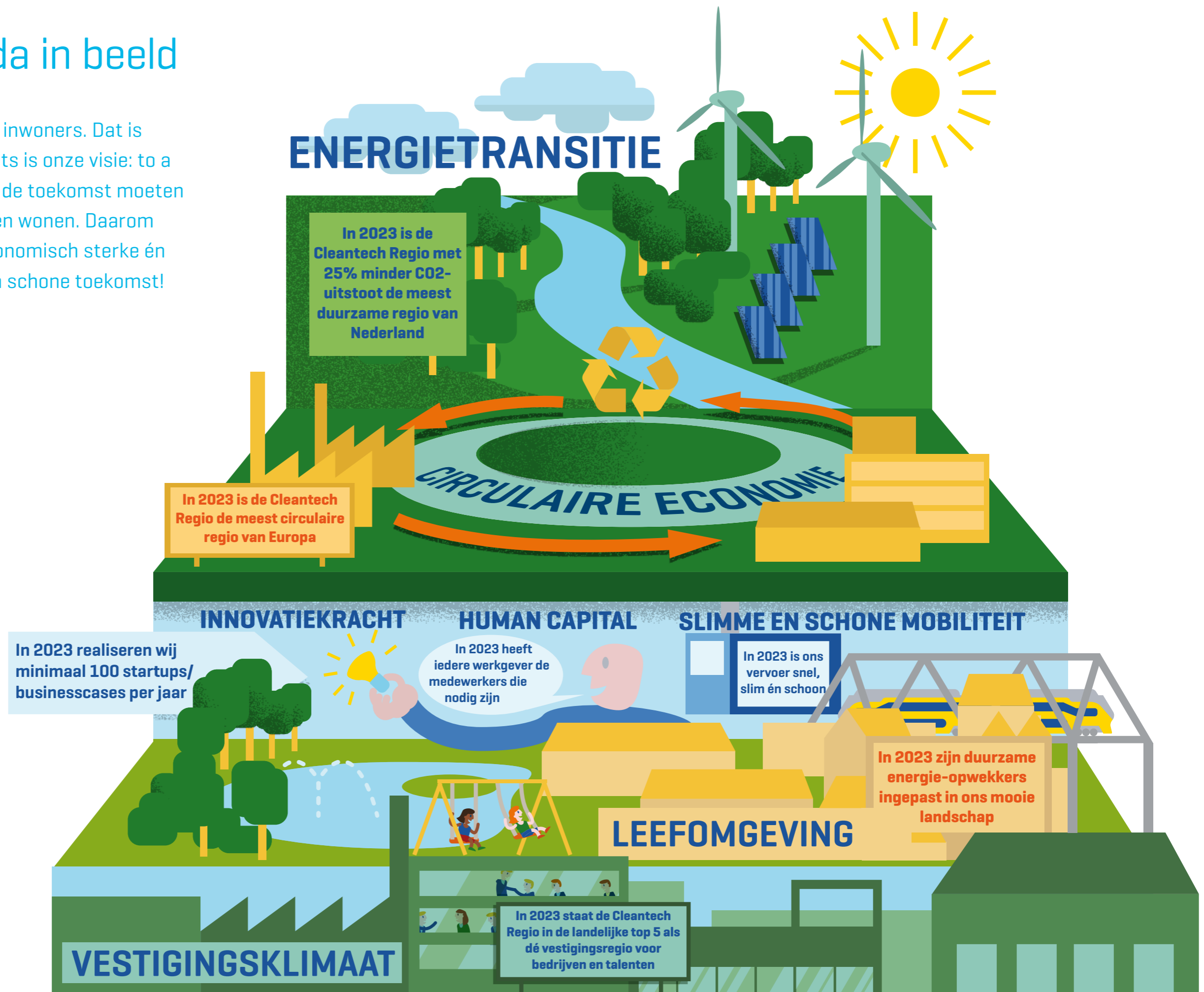
Bekijk onze gezamenlijke resultaten en hoe wij samenwerken op www.cleantechregio.nl

Thema's agenda in beeld

Duurzame welvaart voor onze inwoners. Dat is ons ultieme doel. Niet voor niets is onze visie: to a sustainable prosperity. Ook in de toekomst moeten wij fijn kunnen leven, werken en wonen. Daarom werken wij samen aan een economisch sterke én schone regio. Samen naar een schone toekomst!

Topthema's energietransitie en circulaire economie

Vanuit de Agenda Cleantech Regio 2019-2023 besteden we de meeste aandacht aan twee topthema's: energietransitie en een circulaire economie. Waarom mag duidelijk zijn. We moeten af van aardgas en fossiele brandstoffen. We maken haast met vermindering van onze CO₂-uitstoot en zetten in op [her]gebruik met hernieuwbare grondstoffen. Dat levert ons óók nieuwe cleantech business en cleantech banen op. Innovatiekracht, de [top]talenten die nodig zijn en schone mobiliteit: zonder kunnen wij onze ambities niet realiseren. Dat geldt ook voor onze fijne leefomgeving en goede vestigingsklimaat. We zorgen dat de Cleantech Regio aantrekkelijk is en blijft voor [nieuwe] inwoners, toptalenten en ondernemers.

TOPTHEMA Energietransitie

**ONS HOOGSTE DOEL IS ENERGIENEUTRALITEIT. EEN GROTE
AMBITIE. EN EEN NOODZAKELIJKE. WIE ALLEEN AL KIJKT NAAR
'GRONINGEN' WEET: ER IS GEEN TIJD TE VERLIEZEN! DAAROM IS
ENERGIETRANSITIE TOPTHEMA IN ONZE AGENDA. ONZE MISSIE IS
IMMERS ENERGIENEUTRALITEIT IN 2030. OP WEG HIERNAARTOE
ZETTEN WE EEN BELANGRIJKE TUSSENSTAP IN 2023 EN MAKEN
VERVOLGENS DE BALANS OP.**

**IN 2023 ZIJN WIJ MET 25% MINDER
CO₂-UITSTOOT DE MEEST
DUURZAME REGIO VAN NEDERLAND**

'Willen we energieneutraal worden, dan is alleen energie besparen niet voldoende. We moeten ook duurzame energie opwekken'

Industrie over naar duurzame energie

Onze grootste energiegebruikers zijn bedrijven. Deze motoren van onze regionale economie moeten ook in de toekomst over voldoende (duurzame) energie beschikken. Hier zorgen we voor door energiebesparing, hergebruik van warmte, biomassa en afval en opwekking van duurzame energie.

Eerst focus op agrofood, papier, chemie en reststoffenverwerkers

We richten ons naast de maakindustrie op vier grote en sterke sectoren in onze regio – en kijken meteen naar mogelijkheden voor hergebruik van grondstoffen:

- agrofood in de Kanaalzone in Lochem (de Groene Fabriek)
- chemie in Deventer (biogas en een warmtenet)
- papier in Eerbeek en Loenen (geothermie, warmtenet en duurzame energieopwekking)
- reststoffenverwerkers op industrieterrein De Mars in Zutphen (50kV en een warmtenet)

Omwonenden en buurbedrijven profiteren mee en maken gebruik van restwarmte of duurzaam opgewekte energie.

AMBITIES & RESULTATEN 2023

- in 2019 starten we met de ontwikkeling van de Groene Fabriek in Lochem (Kanaalzone energieneutraal en circulair)
- 50% minder energieverbruik in de papierindustrie in 2020 (ten opzichte van 2004)
- bedrijventerreinen hebben hun energie-infrastructuur op orde (in 2019 hebben we in kaart wat daarvoor nodig is) en bedrijven verminderen hun fossiele energieverbruik en grondstoffen
- het energienetwerk op industrieterrein De Mars in Zutphen wordt uitgebreid naar 50kV zodat meer bedrijven energie kunnen afnemen en (terug)leveren

Verduurzaming gebouwen (en hun omgeving)

De circa 200.000 woningen, winkels en andere gebouwen in onze regio verbruiken een kwart van onze energie. Natuurlijk wordt al flink verduurzaamd. Nu gaan we voor een integrale, grootschalige en gebiedswijze aanpak: wijk voor wijk, dorp voor dorp, bedrijvenpark voor bedrijvenpark. Dit biedt kansen om parallel (in) de openbare ruimte, veiligheid, mobiliteit en klimaatadaptatie te verduurzamen en te verbeteren.

- Transform 1.0 is het nieuwe integrale, bovenregionale programma voor verduurzaming van woonwijken. De ingrediënten: financiële arrangementen, een investeringsplatform en 'regelruimte'. Voor bedrijventerreinen ontwikkelen we een soortgelijke gebiedsaanpak.
- Het MKB Energieabonnement zorgt ervoor dat bedrijven zonder voorinvestering kunnen besparen op energie.
- We zetten ook in op bestaande en nieuwe (doelgroep)gerichte maatregelen voor huizenbezitters, verenigingen van eigenaren en energiecoöperaties.

AMBITIES & RESULTATEN 2023

- 30.000 woningen van het aardgas af
- uitbreiding van het Woningabonnement voor particuliere huiseigenaren
- alle bedrijfspanden voldoen aan de Wet milieubeheer
- MKB Energieabonnement voor midden- en kleinbedrijf

Cleantech A1-zone

Tot 2028 wordt snelweg A1 tussen Apeldoorn en Azelo verbreed. Goed voor de bereikbaarheid. Maar wij doen meer en maken van het gebied een Cleantech A1-zone. Hier maken wij de energietransitie en cleantech zichtbaar. Daarmee profileren we onze regio, zodat meer bedrijven zich vestigen op onze energieneutrale en circulaire bedrijventerreinen.

AMBITIES & RESULTATEN 2023

- circulaire aanbesteding van de tweede fase van de verbreding A1
- duurzame energie, circulaire projecten, cleantech verzorgingsplaatsen, innovatieve en slimme energie-infra en buffering: wij helpen initiatieven die bijdragen aan de Cleantech A1-zone verder
- we ontwikkelen een strategie voor duurzame energieopwekking via zon, wind, warmte en biomassa die aansluit bij onze regionale energiestrategie en lokale en gemeentelijke initiatieven
- we realiseren minimaal 3 grootschalige initiatieven voor opwekking van duurzame opwekking in de Cleantech A1-zone
- ecologische en recreatieve verbindingen (onderdoorgangen en 'streekoduct')
- cleantech blikvangers in de etalage (innovatie, kunst, design)
- een strategie voor hoe we de Cleantech A1-zone profileren

Zie ook pagina 24 Slimme en schone mobiliteit

Duurzame energie opwekken

Willen we energieneutraal worden, dan is alleen energie besparen niet voldoende. We moeten ook duurzame energie opwekken. Waar, hoe en hoeveel energie dat opbrengt, staat in het regionaal realisatieprogramma 2018-2023. Dat is in 2018 klaar. Hierin staan dan nog veel meer plannen voor onze energietransitie en ook worden onze agendadoelen verder uitgewerkt. We sluiten aan bij bestaande programma's van gemeenten, provincies, het Rijk en Europa. Als Cleantech Regio kunnen wij het voortouw nemen in het verbinden van deze programma's.

AMBITIES & RESULTATEN 2023

- in 2019 is zonnepark Fort de Pol in Zutphen klaar en ook andere gemeenten in de regio werken aan grootschalige zonneparken
- Deventer, Eerbeek en Zutphen hebben in 2021 een warmtenet (of warmte-uitwisseling)
- 25% minder CO₂-uitstoot – daarmee zijn we de meest duurzame regio van Nederland
- zonnepanelen op 25% van alle grote daken in de regio (niet bedoeld: woningen)
- tien Apeldoornse zonnedaken – die realiseren we met hulp van publieke en commerciële initiatieven
- onderzoek naar (en stimuleren van) alternatieven zoals geothermie in Apeldoorn en Brummen, waterstofproductie en synthetisch gas

Van diesel naar duurzaam

Onze mobiliteit moet schoner. Vanuit het bestaande programma slimme & schone mobiliteit doen we al veel. We versnellen en intensiveren onze aanpak.

AMBITIES & RESULTATEN 2023

- 25 – 50 Kton CO₂ minder aan fossiele kilometers - 50% van alle bedrijfspanden en openbare gebouwen hebben laadpunten voor elektrisch vervoer

Zie pagina 24 en verder voor verdere ambities & resultaten

Doorbouwen op resultaat

Wat doen we allemaal al in onze regio? Een greep...

- wij zijn Energieke Cleantech Regio, die bedrijven en organisaties adviseert en helpt bij energiebesparing en voor MKB'ers is er een Check-up met een scan en laagdrempelig advies over energiebesparing
- inwoners kunnen terecht bij Regionaalenergieloket Stedendriehoek voor tips en subsidies en ook is er in Deventer, Zutphen en Lochem het woningabonnement voor huiseigenaren voor energiebesparende maatregelen
- het CleantechLab is broedplaats voor innovatie en experiment en focust op research & development om tot concrete producten te komen

TOPTHEMA Circulaire economie

**ONDERNEMEN EN INNOVEREN MET EEN DUURZAAM
BUSINESSMODEL EN (HER)GEBRUIK VAN HERNIEUWBARE
GRONDSTOFFEN. DAT IS GOED VOOR HET MILIEU ÉN
VOOR ONZE ECONOMIE. ONZE REGIO KENT AL VEEL MOOIE
CIRCULAIRE VOORBEEDEN. ONZE CIRCULAIRE ECONOMIE
ONTWIKKELT ZICH DANKZIJ 'SMART & SUSTAINABLE
INDUSTRIES'. WE RICHTEN ONS AL OP DE MAAKINDUSTRIE
EN DAAR KOMEN AGROFOOD, DE PAPIERINDUSTRIE,
CHEMIE EN RESTSTOFFENVERWERKERS BIJ.**

**IN 2023 IS DE CLEANTECH REGIO DE MEEST
CIRCULAIRE REGIO VAN EUROPA**

Onze groene motor wordt circulair

De innovatieve agrofood-branche is sterk in onze regio. In Apeldoorn, Deventer, Lochem, Voorst en Zutphen vind je grote spelers, die al veel hernieuwbare biobased grondstoffen verwerken. Een prima basis voor de omslag naar circulair produceren. In het nieuwe agro-innovatiecentrum (open in 2020) werken bedrijven, onderwijs/onderzoek en overheden samen.

De melkveehouderij in ons buitengebied is goed voor ruim een kwart miljard euro per jaar. Hier spelen veel thema's met een circulaire impact - van klimaatadaptatie tot fosfaatproductierechten tot vergroeningseisen. We ondersteunen ideeën en projecten voor een duurzame regionale voedselketen en duurzaam voedselbeleid.

In het buitengebied spelen overigens meer thema's die onze aandacht vragen. Denk aan schaalvergroting en agrariërs die hun bedrijf beëindigen, de relatie tussen stad en dorpen en kansen voor energietransitie. Ons platteland kan in hoge mate bijdragen aan onze circulaire ambities. In onze regio versterken steden en buitengebied elkaar.

AMBITIES EN RESULTATEN 2023

- in 2019 is het eiwitconsortium actief: hierin innoveren bedrijven op basis van alternatieve eiwitbronnen
- in 2019 hebben we een circulaire boerderij in onze regio
- in 2019 werken we aan kringlooplandbouw en duurzaam water- en bodembeheer en versterken hiermee ook de economische positie van agrarische ondernemers (naar voorbeeld van de Vruchtbare Kringloop Achterhoek en Liemers)

Papier heeft de (circulaire) toekomst

Sinds 350 jaar is de papierindustrie sterk in onze regio. Eerbeek is de papierhoofdstad van Europa, maar ook in Loenen, Apeldoorn en Deventer vind je bedrijven in deze branche. Die is al grotendeels circulair en er wordt volop vernieuwd. De vraag nu: hoe kunnen bedrijven meer waarde halen uit biobased grondstoffen? Ook duurzame logistiek biedt kansen.

AMBITIES EN RESULTATEN 2023

- in 2020 draait het duurzaam logistieke centrum voor efficiënte opslag en verwerking van grondstoffen, halfproducten en eindproducten
- we stemmen onze circulaire ambities af op de innovatieagenda van de papierindustrie (Creating Sustainable Fibre Solutions)

Chemie 2.0

AkzoNobel ontwikkelt met gemeente Deventer en provincie Overijssel het Deventer Open Innovatie Centrum (DOIC). Dit biedt starters in de van oudsher regionaal sterke chemiesector mogelijkheden voor verdere ontwikkeling. Denk alleen al aan het aanwezige lab dat chemische processen kan helpen optimaliseren. Het DOIC biedt de ideale omgeving voor circulair ondernemen en trekt nieuwe bedrijven aan.

AMBITIES & RESULTATEN 2023

- het DOIC heeft 650 arbeidsplaatsen (verdubbeling)
- je vindt minimaal 7 nieuwe circulaire bedrijven rondom het DOIC

Brede circulaire impuls bedrijfsleven

Onze regio kent veel slimme maakindustrie die nóg slimmer kan zijn door meer circulair te produceren. Ook het MKB ondersteunen we bij de overgang naar een digitaal of circulair verdienmodel. We zien kansen in sector-overstijgende waardeketens. Gemeenten geven het goede voorbeeld en gaan (meer) circulair inkopen. Deze brede impuls voor een circulaire economie faciliteren we vanuit het programma CIRCLES en het te realiseren Centrum voor Circulair Ondernemen, deel van de Kennishub Circulaire Economie (Oost-Nederland).

AMBITIES & RESULTATEN 2023

- in 2020 is de inkoop van gemeenten minimaal 10% circulair, in 2023 is dat minimaal 25%
- 50% van onze maakbedrijven werkt aan een gesloten grondstoffenkringloop en verbetert zichzelf permanent
- samen met innovatieplatform CIRCLES helpen we minimaal 50 bedrijven met de overgang naar een digitaal of circulair verdienmodel

Afval wordt grondstof

Inwoners dragen hun steentje bij aan onze ambities! Nergens anders in Nederland wordt huishoudelijk afval zó goed gescheiden als in de Cleantech Regio. Toch kan de hoeveelheid restafval nog verder omlaag. We gaan in 2020 naar 33% minder huishoudelijk afval en willen in 2030 zelfs naar maximaal 10 kilo restafval per inwoner per jaar. We gaan daarnaast meer reststromen verwaarden. Hiervoor liggen ook kansen in het bedrijfsleven.

Bedrijventerrein De Mars in Zutphen onderging afgelopen jaren al een metamorfose. Nu willen bedrijven hier een grondstoffenbank voor weg- en waterbouw realiseren. De Mars wordt het eerste circulaire bedrijventerrein van Nederland – daarna volgen meer bedrijventerreinen in onze regio.

AMBITIES & RESULTATEN 2023

- in 2018 heeft Deventer een regionaal textielsorteercentrum
- in 2019 geven we ons voedselafval een nieuwe bestemming (upcycling)
- in 2020 33% minder huishoudelijk afval
- in 2021 is De Mars in Zutphen het eerste circulaire bedrijventerrein in Nederland – daarna volgen meer terreinen in de regio
- we 'verwaarden' reststromen van textiel, organisch materiaal, luiers, elektronica en plastic

'Laat De Mars als eerste circulaire bedrijventerrein een voorbeeld zijn voor andere terreinen in de regio'

Doorbouwen op resultaat

Wat doen we allemaal al in onze regio? Een greep...

- we doen het wat betreft restafval al het beste van Nederland!
- de papierindustrie en waterschappen in de Cleantech Regio lopen in Europa voorop in hun streven naar 100% hergebruik
- sinds 2016 zijn wij partner in CIRCLES: een platform voor circulaire economie in Oost-Nederland. Mooie voorbeelden zijn er al. Auping is natuurlijk héél bekend en heeft al een circulaire kringloop

THEMA Innovatiekracht

ZONDER VERNIEUWING GEEN VOORUITGANG. OM ONZE
AMBITIES TE REALISEREN, IS DE INNOVATIEKRACHT
VAN INWONERS, INSTELLINGEN EN BEDRIJVEN HARD
NODIG. DAAR KOMEN DE OPLOSSINGEN VANDAAN
VOOR VRAAGSTUKKEN IN ENERGIENEUTRALITEIT EN
CIRCULARITEIT.

IN 2023 REALISEREN WIJ MINIMIAAL
100 STARTUPS/NIEUWE
BUSINESSCASES PER JAAR

Slimme(re) maakindustrie

ICT en andere technologie integreren in de industriële productieketen zorgt voor slimmere fabrieken en levert ons nieuwe producten en diensten op. Daar investeren we in. We sluiten aan bij BOOST, een initiatief van ondernemers in de maakindustrie en aanjager van Smart Industry in Oost-Nederland. Doel is een concurrerende, sterke en duurzame maakindustrie.

AMBITIES & RESULTATEN 2023

- 70 bedrijven maken in 2018 gebruik van de subsidie Starters Internationale Markten
- internetsites madeinapeldoorn.com en madeindeventer.com zijn in 2019 uitgebreid met 40 nieuwe bedrijven die hier hun innovaties presenteren
- minimaal 20 bedrijven doen in consortia in 2020 mee met Europese projecten en minimaal 5 zijn leidende partners
- de investering in Research & Development is groter dan landelijk gemiddeld – maakbedrijven investeren hierin minimaal 5% van hun jaarlijkse omzet
- wij ondersteunen jaarlijks minimaal 50 businesscases passend binnen de ambities van de Cleantech Regio
- 200 maakbedrijven zetten hun e-commerce succesvol in

Hotspots als broedplaatsen voor innovatie

In hotspots in onze regio vinden (startende) ondernemers, onderwijs en bedrijfsleven elkaar. De hotspots versterken elkaar. Het zijn broedplaatsen voor innovatie, businessversnelling en netwerken en worden door lokale ondernemers gesteund. In veel hotspots vind je ook de lokale ondernemershuizen.

Wij helpen hotspots starten en groeien, tot zij zelfstandig door kunnen en ook elkaar weten te vinden.

AMBITIES & RESULTATEN 2023

Hotspots en hun profiel

- Apeldoorn heeft met AREA 055 een hotspot en maakt het cleantech profiel herkenbaarder
- Brummen en Epe onderzoeken hoe zij hotspots kunnen versterken of uitbreiden in 2018
- Deventer heeft met de Gasfabriek een hotspot voor chemie, duurzame energieopslag en ICT
- Lochem heeft in 2020 een hotspot voor agro-innovatie
- Voorst heeft in 2023 op vliegveld Teuge een Europees kenniscentrum voor E-aviation [elektrisch vliegen]
- Zutphen heeft het Cleantech Center voor de thema's water, circulaire economie, energie en mobiliteit – vanuit deze hotspot verbindt de Werkgroep Onderwijs Cleantech studenten en bedrijfsleven via cleantech challenges en battles

Hotspots en hun resultaten 2023

- in 2019 wisselen bedrijven hun kennis en best practices uit via het Business Netwerk Cleantech Regio
- in 2019 draait het Centrum voor Circulair Ondernemen
- alle hotspots zijn in 2023 levensvatbaar (minimale bezetting van 70%)
- 5 startups in de informatiesector in 2020
- 75 bedrijven uit hotspots nemen in 2020 deel aan diverse startup-programma's
- jaarlijks krijgen 25 startups uit hotspots financiering uit het al bestaande (en mogelijk te verbreden) Cleantech Startersfonds en kunnen zo doorgroeien
- minimaal 5 bedrijven uit hotspots horen tot de landelijke top 5 in hun branche

'Hotspots vinden wij heel belangrijk: het zou daarom goed zijn als elke gemeente een eigen hotspot met eigen profiel heeft of ondersteunt'

Doorbouwen op resultaat

Wat doen we allemaal al in onze regio? Een greep...

- in 2016 adviseerde de Cleantech Regio 128 bedrijven, bemiddelde bij 22 subsidies voor 2 miljoen euro. Het investeringsvolume voor innovatieve business cases was: € 6.279.444
- Apeldoorn kreeg met AREA055 een broedplaats voor innovatie en cleantech bedrijvigheid, in Deventer draait de Gasfabriek en Zutphen kent het Cleantech Center. Zo ontstaan in de Cleantech Regio steeds meer cleantech hotspots
- het terrein tussen de A1 en de haven als Poort van Deventer ondergaat een metamorfose met veel ruimte voor innovatie

THEMA Human capital

ZONDER GOEDE ARBEIDSKRACHTEN KUNNEN WIJ ONZE
AMBITIES NIET REALISEREN. DAAROM MOETEN WE IETS DOEN
AAN HET TEKORT AAN MENSEN IN DE TECHNIEK, ICT, ZORG,
LOGISTIEK EN HORECA EN ZORGEN DAT VOLDOENDE TALENT
INZETBAAR IS EN BLIJFT VOOR CLEANTECH. WE WERVEN
[TOP]TALENTEN IN EN VOOR ONZE REGIO.

**IN 2023 HEEFT IEDERE WERKGEVER
DE MEDEWERKERS DIE NODIG ZIJN**

10.000 vacatures voor talenten in 2023

Werkgevers zetten zich in voor 10.000 vacatures voor talenten in met name techniek, ICT en zakelijke dienstverlening. Een passend pakket aan vestigingsvoorwaarden helpt ons om die talenten naar onze regio te trekken.

Ook starten we een regionaal toptalentenprogramma. Daarmee behouden en werven we talentvolle starters op de arbeidsmarkt. De ingrediënten: scholing, begeleiding, huisvesting en een baan voor vijf jaar (bij meerdere werkgevers).

Naar voorbeeld van Fast Forward van Saxion breiden we ons aanbod voor trainees uit – bedrijven zorgen voor voldoende traineeplekken. Daarnaast maakt een nieuw regionaal programma ons (internationaal) zichtbaarder als interessante stageregio. We zoeken ook verbinding met universiteiten in omliggende regio's om daar toptalenten te 'vinden' voor onze regio.

Ook het nieuwe expertisecentrum circulaire economie trekt hopelijk nieuw talent aan. In deze nieuwe kennisHUB werkt toptalent aan doorbraken in hergebruik van grondstoffen en energie.

In de hotspots in onze regio kunnen studenten en afgestudeerden terecht om hun startups te laten groeien. Dat ondersteunen wij vanuit de Cleantech Regio volop.

AMBITIES & RESULTATEN 2023

- 10.000 vacatures ingevuld vanuit regionaal toptalentenprogramma
- 60 toptalenten behouden voor de regio vanuit traineeprogramma's
- voldoende stage- en leerplekken voor (internationale) talenten in mbo, hbo en wetenschappelijk onderwijs vanuit regionaal programma (op basis van Stagestad Apeldoorn)

Zie voor ambities & resultaten hotspots pagina 18 bij Innovatiekracht

Extra banen in cleantech

4000 extra cleantech banen in 2020. Daar gaan we voor!

Passend werk voor iedereen

We werken samen met regionaal Werkbedrijf Factor Werk. Ook profileren we duurzame energie en circulaire economie als aantrekkelijke branches om in te werken.

Banensprint

Een uitdaging is de huidige mismatch op de arbeidsmarkt. Veel branches kampen met een tekort aan medewerkers, terwijl in andere takken van sport juist medewerkers uitstromen na robotisering of automatisering.

Het huidige Banensprintplan is hierop al een antwoord. Na een snelle omscholing gaan mensen aan de slag in een branche waar veel vraag is. Dit plan helpt ons ook om (top)talent te werven.

De uitkomsten van het regionaal arbeidsmarktonderzoek en de werkgeversenquête die in 2018 verschijnen, geven onze plannen voor een toekomstbestendige arbeidsmarkt nog meer richting

AMBITIES & RESULTATEN 2023

- 4000 extra cleantech banen in 2020
- 1000 werk- en omscholingstrajecten om medewerkers in cleantech sectoren te krijgen (onder meer via banensprintplannen)

Leven lang ontwikkelen noodzakelijk

Onze tijd waarin (cleantech) ontwikkelingen elkaar steeds sneller opvolgen, vraagt om permanente ontwikkeling. Onderwijsinstellingen passen hun aanbod daarop aan, samen met bedrijven en instellingen. Zij stellen kennis ook vaker gratis en online beschikbaar, zodat werkgevers en werknemers zich kunnen scholen.

AMBITIES & RESULTATEN 2023

- in 2019 is de Massive Open Online Course circulaire economie beschikbaar (Saxion) voor werkgevers en werknemers
- onderwijs en bedrijfsleven bieden samen passende programma's voor een leven lang ontwikkelen – iedere medewerker heeft zijn persoonlijk inzetbaarheidsdossier

Wisselwerking onderwijs en arbeidsmarkt blijft belangrijk

De wisselwerking tussen onderwijs en arbeidsmarkt blijft belangrijk om ervoor te zorgen dat scholen de gekwalificeerde medewerkers afleveren die nodig zijn. Ook (gezamenlijk) onderzoek is van belang voor onze innovatiekracht als regio.

In techniek, ICT en zorg is het tekort aan medewerkers het meest nijpend.

Kiezen voor techniek/technologie

Om meer leerlingen, studenten en medewerkers te laten kiezen voor technologie, werken we nauw samen met Leren en Werken (UWV), Platform Techniek Steden-driehoek, de Werkgroep Onderwijs van het Cleantech Center in Zutphen en de nieuwe vormen Technologieraad. Ook voeren we het Techniekpact 2016-2020 uit, met projecten en activiteiten voor kiezen voor techniek en leren en werken in techniek.

Zorg innoveert

In de zorg pakken instellingen en onderwijs het medewerkerstekort al samen aan met nieuwe leerwerktrajecten voor jongeren en zij-instromers. Binnenkort stellen studenten hun eigen lessen samen, in plaats van één vast opleidingsprogramma te hoeven volgen.

'Onderwijsvernieuwing, mensen die langer doorwerken en medewerkers omscholen naar cleantech sectoren: goede samenwerking tussen scholen en bedrijfsleven is keihard nodig'

AMBITIES & RESULTATEN 2023

- succesvolle realisatie Techniekpact 2016-2020 – in 2020 volgt 40% van alle leerlingen in het beroepsonderwijs een (bèta)technische opleiding
- nieuwe onderwijsconcepten die beter aansluiten bij de (toekomstige) arbeidsmarkt, zoals in de zorg al gebeurt

Doorbouwen op resultaat

Wat doen we allemaal al in onze regio? Een greep...

- het Akkoord van Beekbergen en het Sectorplan Samen Werk Maken van Werk leverde in de regio afgelopen jaren een kleine 4000 matches op voor onze arbeidsmarkt
- het Techniekpact 2012-2016 leverde succesvolle projecten op – we gaan door met activiteiten om jongeren te laten kiezen, leren en werken voor en in de techniek
- de Werkgroep Onderwijs Cleantech organiseert vanuit het Cleantech Center in Zutphen onder meer cleantech battles: studenten voeren cleantech opdrachten uit voor bedrijven in de regio en geven zo ook een impuls aan innovatie

THEMA

Slimme en schone mobiliteit

WE ZETTEN GROTE STAPPEN NAAR FOSSIELVRIJE MOBILITEIT IN, VAN EN NAAR DE CLEANTECH REGIO. ER ZIJN VEEL MOGELIJKHEDEN VOOR GEBRUIK VAN DIVERSE VERVOERMIDDELEN – JE PAKT BIJVOORBEELD DE FIETS, DE BUS ÉN DE TREIN OM SNEL OP JE WERK TE KOMEN. EN GOEDEREN GAAN OOK DEELS OVER WATER. VOOR BETERE BEREIKBAARHEID WERKEN WE AAN EEN REGIODEAL*.

**IN 2023 IS ONS VERVOER
SNEL, SLIM ÉN SCHOON**

* Regiodeals laten nationale en regionale agenda's beter op elkaar aansluiten. Logisch, want de leefwereld van onze inwoners speelt zich niet alleen binnen onze regiogrenzen af. Dat geldt overigens voor meer thema's dan mobiliteit. Daarom sluiten we niet alleen aan bij het Rijk, maar zeker ook bij de regio's om ons heen in Oost-Nederland.

Snel, slim en schoon dankzij een mix aan acties

Schone brandstoffen. De fiets als snel, schoon en gezond vervoermiddel in een straal van 15 kilometer en goede fietsinfrastructuur. Slim reizen met dank aan slimme ICT. Schone mobiliteit vraagt om een mix aan acties!

We stimuleren mobiliteitsdiensten voor 'ketenreizen' – als je bijvoorbeeld de fiets, bus en trein pakt om op je bestemming te komen.

Schone binnensteden

Ook moeten we in gesprek over de bereikbaarheid van onze binnensteden. Welke vervoermiddelen hebben hier voorrang? Hoeveel kunnen fossiele rijders de stad nog in?

Maak het slim!

Intelligente transportsystemen (ITS) maken mobiliteit slimmer. Wij blijven als regio voorloper in de inzet van data en informatiediensten. Denk aan de verkeerslichten die fietsers sneller groen geven, of slimme reisinformatie zodat je snel kunt inspelen op verkeerssituaties.

Innovatiekracht gebruiken

We ondersteunen ook andere innovaties die bijdragen aan schone mobiliteit. Een greep: hergebruik van remenergie van treinen, meer verkooppunten voor waterstof, buurtinitiatieven als Mobuur in Apeldoorn waarbij twee elektrische auto's beschikbaar zijn voor buurtvervoer of verduurzaming van parkeergarages. In Zutphen krijgt het nieuwe Centrum voor elektrisch rijden (Stichting Oost Nederland Elektrisch) onze steun.

AMBITIES & RESULTATEN 2023

- het aantal fietskilometers in de regio stijgt (tot 2027) met 20% per jaar
- we stimuleren slimme logistiek (truckpoints, containers over water, et cetera)
- 25 - 50 Kton CO₂ minder aan fossiele kilometers, voor opladen van duurzame vervoermiddelen heeft 50% van alle bedrijven en instellingen laadpunten
- 3000 minder auto's in de spits en 3000 slimme reizigers
- 25 bedrijven hebben een klimaatneutraal wagenpark
- we organiseren campagnes, acties en advies over meer fietsgebruik en elektrisch vervoer, onder meer voor woon-werkverkeer
- nieuwe mobiliteitsvormen in/naar de binnensteden
- coördinatie ontsluiten van data en nieuwe toepassingen van intelligente transportsystemen, zoals onder meer het toegankelijk beschikbaar stellen van venstertijden voor bevoorrading van winkels

Bereikbaar blijven: prioriteiten

Goede bereikbaarheid van en naar én binnen onze regio vraagt om continue aandacht en investeringen.

AMBITIES & RESULTATEN 2023

investeren in infra [A1, A50, N-wegen, fiets, rail, water]

- containeroverslag en verlenging sluis Deventer in 2020
- verwacht knelpunt A1 Barneveld – Apeldoorn in Rijksprogramma [voor uitvoering op een later moment]
- in 2019 afspraken met Provincie Gelderland over snelle en veilige ontsluiting papierindustrie en knelpunten rondom Eerbeek en Loenen [N786]
- verbeterde doorstroom N348: A1 - Gorssel – Zutphen
- verbeterde noord-zuidverbinding door intelligente transportsystemen A50 en dubbelspoor Deventer [opname in Rijksprogramma en afspraken Provincie Overijssel in 2020]
- snelfietsroutes Deventer-Zutphen en Epe-Zwolle gerealiseerd
- regionale fietsroutes sluiten aan op steden, dorpen en bedrijventerreinen Package Deal Fiets]

Om bereikbaarheid per fiets, auto, vrachtauto, boot en openbaar vervoer te verbeteren zijn investeringen ook nodig voor:

fietsgebruik

- regionale fietsverbinding Apeldoorn – Zutphen
- maatregelen [verbreding] fietsroute spoorbrug Deventer
- fietssnelweg F1 langs de A1 aanleggen

vervoer over water

- bevaarbaarheid IJssel Zutphen
- verdiepen haven Zutphen
- wateropgave Deventer op de langere termijn

openbaar vervoer

- verbeteren internationale intercityverbinding Amsterdam – Amersfoort – Cleantech Regio – Twente – Hannover – Berlijn
- Veluwe Express doorzetten met ondernemers en overheden
- het realiseren van de noordtak Betuweroute agenderen
- realiseren openbaar vervoertoepassingen in Apeldoorn, Deventer en Lochem

wegvervoer

- transferia voor overstappen vanuit de auto op duurzame alternatieven in Apeldoorn, Deventer en Zutphen
- randweg Twello
- randweg Lochem

*‘Schone mobiliteit kan rekenen op veel steun.
We kunnen volop gebruikmaken van multimodaal vervoer.
Met meerdere, schone vervoermiddelen snel naar je bestemming’*

Doorbouwen op resultaat

Wat doen we allemaal al in onze regio? Een greep...

- veel gerealiseerd via Beter Benutten met onder meer campagnes Slim Reizen, betere doorstroom op specifieke trajecten en promotie fietsgebruik, slim vervoeren en Intelligente Transport Systemen
- de eerste ‘snelle’ fietsroute Apeldoorn – Deventer uit ons regionaal fietsnetwerk is klaar [de Fietsruggengraat]
- de A1 wordt verbreed [na jarenlange regiolobby] en er komt een Cleantech A1-zone

THEMA

Leefomgeving

MET ONZE HISTORISCHE BINNENSTEDEN EN DORPEN EN GROENE BUITENGEBIED IS ONZE REGIO IN FEITE EEN LANDSCHAPSSTAD. DE KWALITEIT VAN ONZE LEEFOMGEVING HOUDEN WIJ HOOG EN DUURZAME ENERGIE-OPWEKKERS PASSEN WE IN, IN ONS MOOIE LANDSCHAP. DIT VRAAGT OM EEN GOEDE VERANKERING VAN ONZE REGIONALE AMBITIES IN LOKAAL BELEID. WE BOUWEN VOLDOENDE DUURZAME WONINGEN DIE PASSEN BIJ DE VRAAG DIE LEEFT OP DE WONING- EN ARBEIDSMARKT EN VERBETEREN VEROUDERDE BEDRIJVENTERREINEN.

'Het is noodzakelijk om onze regionale ambities lokaal te verankeren in de omgevingsvisies, -plannen en -vergunningen'

**IN 2023 ZIJN DUURZAME
ENERGIE-OPWEKKERS INGEPAST
IN ONS MOOIE LANDSCHAP**

Regionale ambities lokaal verankeren

Ruimtelijke ordening, fysieke leefomgeving, water en natuur: het is vanaf 2021 allemaal geregeld in de Omgevingswet. De nieuwe wet focust op een integrale aanpak, in coproductie met partners. Zo komen doelen als klimaatadaptatie ook beter aan bod.

Het is noodzakelijk om onze regionale ambities lokaal te verankeren in de omgevingsvisies, -plannen en -vergunningen die op basis van de nieuwe wet worden gemaakt.

Duurzame energie-opwekkers zijn nieuwe 'ruimtevragers'. Waar komen die? We willen ons mooie landschap en stedelijke kwaliteiten niet in gevaar brengen, maar hebben wel ruimte nodig. We staan voor grote opgaven en vragen gemeenten dan ook om in lokale plannen de ruimte te maken die nodig is om onze doelstellingen te halen. Ook procedures moeten aansluiten bij onze aanpak.

AMBITIES & RESULTATEN 2023

- onze regionale ambities worden opgenomen in lokale omgevingsvisies en -plannen

De juiste woningen bouwen

Een fijne leefomgeving vraagt om een prima woningaanbod. We bouwen niet alleen voldoende woningen, maar doen dit ook op de juist plek en voor de juiste doelgroepen. Anders gezegd: het gaat niet alleen om 'aantallen', maar óók om de kwaliteit. Welk type woningen willen die kenniswerkers die wij graag naar onze regio willen halen? Welke vragen leven op de woningmarkt?

AMBITIES & RESULTATEN 2023

- in planvorming gaan we vanaf 2019 uit van 100% energie- en klimaatneutrale woningen
- onze woningen passen qua aantallen en kwaliteit bij de vraag op de woning- en arbeidsmarkt

Duurzaam wonen

We zetten flink in op verduurzaming van onze woningen:

- prestatieafspraken met woningcorporaties in de regio
- aardgasloze nieuwbouwwoningen (of minimaal energieneutraal)
- verouderde woonwijken duurzaam herstructureren: integrale aanpak voor vernieuwing en verduurzaming woningen en omgeving (klimaatadaptatie)

AMBITIES & RESULTATEN 2023

- 30.000 woningen verduurzaamd

Zie ook pagina 8 bij tophema energietransitie

Impuls voor bedrijventerreinen

Energie, breedbandinternet voor elk bedrijf, fietsvoorzieningen, verlichting, bereikbaarheid ... Op veel bedrijventerreinen is de verouderde infrastructuur onder en boven de grond een probleem. Net als de gedateerde uitstraling. Dat pakken we aan. We maken ook een integrale gebiedsaanpak voor verduurzaming van bedrijventerreinen en werken afspraken over omvang en locaties van bedrijventerreinen verder uit.

AMBITIES & RESULTATEN 2023

- door bedrijventerreinen te verbeteren, vermindert leegstand
- elk bedrijf heeft toegang tot duurzame energievoorziening

Een fijne leefomgeving en een sterk vestigingsklimaat hangen sterk met elkaar samen. Zetten we de Cleantech Regio (inter)nationaal op de kaart, dan is onze leefomgeving een sterk 'verkooppunt'

Doorbouwen op resultaat

Wat doen we allemaal al in onze regio? Een greep...

- we ontwikkelden in de regio een instrument voor meer kwalitatieve woningprogrammering
- in 2016 verscheen ons Regionaal Programma Werklocaties: we zijn als regio één gesprekspartner voor provincies en hebben een belangrijke gezamenlijke stap gezet in het matchen van vraag en aanbod naar werklocaties van bedrijven
- vanuit het Uitvoeringsprogramma Binnensteden zijn/worden diverse projecten uitgevoerd, zoals het verbeteren van de centra van Twello, Eefde en Epe/Vaassen

THEMA

Vestigingsklimaat

EEN FIJNE LEEFOMGEVING, GOEDE BEREIKBAARHEID,
DUURZAAMHEIDSAMBITIES EN ALLE KANSEN DIE CLEANTECH BIJDT:
WIJ ZIJN EEN PRIMA VESTIGINGSREGIO. WE HOUDEN DE KWALITEIT
VAN ONZE BINNENSTEDEN OP PEIL EN PROMOTEN ONZE REGIO.
DE RODE LOPER LIGT UIT!

**IN 2023 STAAN WIJ IN DE LANDELIJKE
TOP 5 ALS DÉ VESTIGINGSREGIO
VOOR BEDRIJVEN EN TALENTEN**

De rode loper uit: gezamenlijke promotie en acquisitie

Toptalenten, kenniswerkers, studenten. Startende ondernemers, grote organisaties en internationale spelers. Ze zijn allemaal van harte welkom in de Cleantech Regio!

We zetten samen meer in op promotie en acquisitie en maken daarbij volop gebruik van de sterke kwaliteit van onze regio. Eén daarvan is onze centrale ligging, tussen de Randstad en Noordrijn-Westfalen.

We onderzoeken of we meer aantrekkelijks kunnen aanbieden. Denk aan ondernemersfondsen, of mogelijk een LORA netwerk, dat geschikt is voor langafstandscommunicatie met weinig vermogen.

AMBITIES & RESULTATEN 2023

- samen de rode loper uit voor nieuwe en groeiende (cleantech) bedrijven
- een nieuw pakket (groene) mogelijkheden en voorwaarden voor vestiging in de Cleantech Regio is klaar in 2019 net als een gezamenlijk bidbook voor ondernemers en instellingen – alles wat we te bieden hebben in één overzicht
- nieuwe ondernemers krijgen een regionaal welkomstprogramma in 2019 (naar model van Nieuw Deventer Circuit)
- geven we bouwkavels op bedrijventerreinen sneller uit
- bedrijven die zich in onze regio willen vestigen, vinden een passend aanbod. We kijken primair naar herstructurering van bestaande bedrijventerreinen – biedt dat onvoldoende antwoord op de marktvraag, dan onderzoeken we uitbreidingsmogelijkheden
- waar ze nog niet bestaan, kijken we of we ondernemersfondsen kunnen organiseren

Vitaliteit binnensteden op peil houden

Er valt veel te genieten in de binnensteden van Apeldoorn, Deventer en Zutphen. Het zijn trekkers voor winkelend publiek binnen en buiten de regio en belangrijk voor ons vestigingsklimaat, vaak in combinatie met recreatie in het buitengebied met zijn kleinere kernen.

Achteroverleunen kan niet: de problemen in de binnensteden van Apeldoorn, Deventer en Zutphen zijn daarvoor te groot. Daarom pakken we leegstand aan en transformeren winkelgebieden naar verblijfsgebieden. Winkels, recreatiemogelijkheden, cultuurinstellingen, maatschappelijke voorzieningen: die mix moet het worden.

Inwoners van dorpen en kernen hebben vooral belang bij voldoende 'dagelijkse' voorzieningen.

AMBITIES & RESULTATEN 2023

- de Cleantech Regio scoort in de top 5 van beste woon- en werkregio's in Nederland (monitor leefbaarheid & veiligheid)
- de binnensteden van Apeldoorn, Deventer en Zutphen hebben minder leegstand
- de binnensteden van Apeldoorn, Deventer en Zutphen horen qua verblijf, bestedingen en veerkrachtige, bruisende binnensteden tot de beste 25% van Nederland

'Laten we meer uitstralen dat we al een sterke regio zijn en vooral uitgaan van onze eigen kracht'

Doorbouwen op resultaat

Wat doen we allemaal al in onze regio? Een greep...

- gemeenten lanceerden samen het Rode Loperbeleid om de Cleantech Regio nationaal én internationaal op de kaart te zetten en stonden samen op dé beurs voor vastgoed Provada
- op uitnodiging van de regio werken bestuurders van culturele instellingen intensiever samen voor gezamenlijke marketingactiviteiten en een krachtigere, culturele positionering van de regio
- binnenstadsmanagers vormen een netwerk en wisselen kennis en ervaringen uit; binnenstadplatforms worden ondersteund

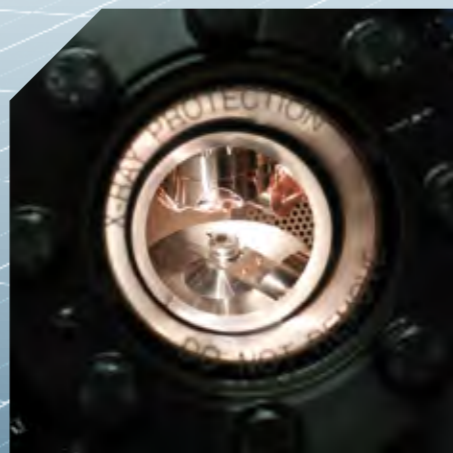
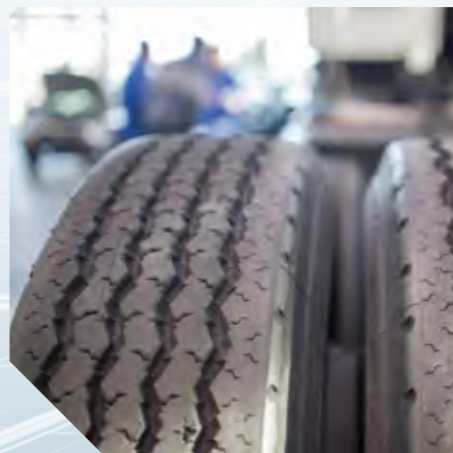
De kracht van de

Cleantech Regio

HET ONDERZOEK DE KRACHT VAN OOST TOONDE HET AL
AAN: ALS CLEANTECH REGIO ZIJN WIJ GOED IN NICHES IN
CLEANTECH! JE KOMT OVERAL TER WERELD PRODUCTEN EN
DIENSTEN TEGEN DIE DOOR ORGANISATIES IN ONZE REGIO
ZIJN BEDACHT, ONTWIKKELD EN GEMAAKT.

Zonnepanelen uit de Cleantech Regio wekken in binnen- en buitenland duurzame energie op. Kennis over bodem, lucht en water wordt [inter]nationaal vermarkt, net als informatie-, installatie- en koeltechnologie. Alternatieve vezels uit onze regio worden verwerkt in papier, geld en de bouw. We zijn ook vernieuwend in voeding en vleesverwerking en lopen internationaal voorop in recycling.

Het zijn dit soort innovaties en producten die onze Cleantech Regio op de kaart zetten en een gezicht geven. Daarnaast is onze regio uniek in onze aandacht voor de grote waarde van ons landschap, in relatie tot onze steden en goede bereikbaarheid.

(TOP)THEMA'S & (TOP)AMBITIES 2023 SAMENGEVAT

WAT ZIJN DE BELANGRIJKSTE THEMA'S EN AMBITIES WAAR ONDERNEMERS, ONDERWIJS/ ONDERZOEK EN OVERHEDEN SAMEN MET INWONERS IN DE CLEANTECH REGIO DE KOMENDE JAREN AAN WERKEN

THEMA Vestigingsklimaat

IN 2023 STAAT DE CLEANTECH REGIO IN DE LANDELIJKE TOP 5 ALS DÉ VESTIGINGSREGIO VOOR BEDRIJVEN EN TALENTEN

TOP 2 ambities & resultaten

1. een nieuw pakket (groene) mogelijkheden en voorwaarden voor vestiging in de Cleantech Regio in 2019 en een gezamenlijk bidbook voor ondernemers en instellingen – alles wat we te bieden hebben in één overzicht
2. de binnensteden van Apeldoorn, Deventer en Zutphen horen qua verblijf, bestedingen en veerkrachtige, bruisende binnensteden tot de beste 25% van Nederland

THEMA Leefomgeving

IN 2023 ZIJN DUURZAME ENERGIE-OPWEKKERS INGEPAST IN ONZE MOOIE LANDSCHAP

TOP 2 ambities & resultaten

1. onze woningen passen qua aantallen en kwaliteit bij de vraag op de woning- en arbeidsmarkt
2. bedrijventerreinen zijn verbeterd: minder leegstand

TOPTHEMA Energietransitie

IN 2023 IS DE CLEANTECH REGIO MET 25% MINDER CO₂-UITSTOOT DE MEEST DUURZAME REGIO VAN NEDERLAND

TOP 6 ambities & resultaten

1. alle bedrijfspanden voldoen aan de Wet milieubeheer
2. 30.000 woningen van het aardgas af
3. 25 - 50 Kton CO₂ minder aan fossiele kilometers - 50% van alle bedrijven en instellingen heeft laadpunten voor elektrisch vervoer
4. 50% minder energieverbruik in de papierindustrie in 2020 [ten opzichte van 2004]
5. minimaal 3 grootschalige initiatieven gerealiseerd voor opwekking van duurzame energie in de Cleantech A1 zone
6. onderzoek naar [en stimuleren van] alternatieven zoals geothermie in Apeldoorn en Brummen, waterstofproductie en synthetisch gas

TOPTHEMA Circulaire economie

IN 2023 IS DE CLEANTECH REGIO DE MEEST CIRCULAIRE REGIO VAN EUROPA

TOP 6 ambities & resultaten

1. in 2020 33% minder huishoudelijk afval
2. in 2021 is De Mars in Zutphen als eerste in Nederland een circulair bedrijventerrein, daarna volgen meer terreinen in de regio
3. 50% van onze maakbedrijven werkt aan een gesloten grondstoffenkringloop en verbetert zichzelf permanent
4. Eerbeek heeft een duurzaam logistiek centrum voor de papierindustrie
5. Deventer Open Innovatie Centrum verdubbelt arbeidsplaatsen naar 650
6. wij verwaarden reststoffen van ons huishoudelijk afval

THEMA Innovatiekracht

IN 2023 REALISEREN WIJ MINIMAAL 100 STARTUPS/BUSINESSCASES PER JAAR

TOP 3 ambities & resultaten

1. in 2019 wisselen bedrijven hun kennis en best practices uit via het Cleantech Business Netwerk
2. in 2019 draait het Centrum voor Circulair Ondernemen
3. hotspots zijn 'volwassen' en uitgebreid; in 2020 draait in Lochem het nieuwe agro-innovatiecentrum waarin bedrijven, onderwijs/onderzoek en overheden samenwerken

THEMA Human capital

IN 2023 HEEFT IEDERE WERKGEVER DE MEDEWERKERS DIE NODIG ZIJN

TOP 3 ambities & resultaten

1. in 2020 volgt 40% van alle leerlingen in het beroepsonderwijs een (bèta)technische opleiding
2. 1000 werk- en omscholingstrajecten om medewerkers in cleantech sectoren te krijgen [onder meer via Banensprint]
3. 10.000 vacatures ingevuld vanuit regionaal toptalentenprogramma [scholing, begeleiding, huisvesting en een baan voor vijf jaar bij meerdere werkgevers]

THEMA Schone mobiliteit

IN 2023 IS ONS VERVOER SNEL, SLIM ÉN SCHOON

TOP 3 ambities & resultaten

1. tot 2017 maken we jaarlijks 20% meer fietskilometers
2. we organiseren slimme logistiek [truckpoints, containers over water, et cetera]
3. we investeren in infra [A1, A50, N-wegen, fiets, rail, water]

Colofon

Dit is een uitgave van de Cleantech Regio. Meer informatie is te vinden op www.cleantechregio.nl

@cleantechregion

Op de hoogte blijven van ontwikkelingen in de regio? Meld je via de website aan voor de twee-wekelijkse nieuwsbrief.

@CleantechRegio

Maart 2018

@Cleantech Regio

SAMEN NAAR EEN SCHONE TOEKOMST

VOOR EN DOOR INWONERS,
ONDERNEMERS, OVERHEDEN,
ONDERWIJS EN ONDERZOEK

(TOP)THEMA'S & (TOP)AMBITIES 2023 SAMENGEVAT

WAT ZIJN DE BELANGRIJKSTE THEMA'S EN AMBITIES WAAR ONDERNEMERS, ONDERWIJS/ ONDERZOEK EN OVERHEDEN SAMEN MET INWONERS IN DE CLEANTECH REGIO DE KOMENDE JAREN AAN WERKEN

THEMA Vestigingsklimaat

IN 2023 STAAT DE CLEANTECH REGIO IN DE LANDELIJKE TOP 5 ALS DÉ VESTIGINGSREGIO VOOR BEDRIJVEN EN TALENTEN

TOP 2 ambities & resultaten

1. een nieuw pakket (groene) mogelijkheden en voorwaarden voor vestiging in de Cleantech Regio in 2019 en een gezamenlijk bidbook voor ondernemers en instellingen – alles wat we te bieden hebben in één overzicht
2. de binnensteden van Apeldoorn, Deventer en Zutphen horen qua verblijf, bestedingen en veerkrachtige, bruisende binnensteden tot de beste 25% van Nederland

THEMA Leefomgeving

IN 2023 ZIJN DUURZAME ENERGIE-OPWEKKERS INGEPAST IN ONZE MOOIE LANDSCHAP

TOP 2 ambities & resultaten

1. onze woningen passen qua aantallen en kwaliteit bij de vraag op de woning- en arbeidsmarkt
2. bedrijventerreinen zijn verbeterd: minder leegstand

TOPTHEMA Energietransitie

IN 2023 IS DE CLEANTECH REGIO MET 25% MINDER CO₂-UITSTOOT DE MEEST DUURZAME REGIO VAN NEDERLAND

TOP 6 ambities & resultaten

1. alle bedrijfspanden voldoen aan de Wet milieubeheer
2. 30.000 woningen van het aardgas af
3. 25 - 50 Kton CO₂ minder aan fossiele kilometers - 50% van alle bedrijven en instellingen heeft laadpunten voor elektrisch vervoer
4. 50% minder energieverbruik in de papierindustrie in 2020 [ten opzichte van 2004]
5. minimaal 3 grootschalige initiatieven gerealiseerd voor opwekking van duurzame energie in de Cleantech A1 zone
6. onderzoek naar (en stimuleren van) alternatieven zoals geothermie in Apeldoorn en Brummen, waterstofproductie en synthetisch gas

TOPTHEMA Circulaire economie

IN 2023 IS DE CLEANTECH REGIO DE MEEST CIRCULAIRE REGIO VAN EUROPA

TOP 6 ambities & resultaten

1. in 2020 33% minder huishoudelijk afval
2. in 2021 is De Mars in Zutphen als eerste in Nederland een circulair bedrijventerrein, daarna volgen meer terreinen in de regio
3. 50% van onze maakbedrijven werkt aan een gesloten grondstoffenkringloop en verbetert zichzelf permanent
4. Eerbeek heeft een duurzaam logistiek centrum voor de papierindustrie
5. Deventer Open Innovatie Centrum verdubbelt arbeidsplaatsen naar 650
6. wij verwaarden reststoffen van ons huishoudelijk afval

THEMA Innovatiekracht

IN 2023 REALISEREN WIJ MINIMAAL 100 STARTUPS/BUSINESSCASES PER JAAR

TOP 3 ambities & resultaten

1. in 2019 wisselen bedrijven hun kennis en best practices uit via het Cleantech Business Netwerk
2. in 2019 draait het Centrum voor Circulair Ondernemen
3. hotspots zijn 'volwassen' en uitgebreid; in 2020 draait in Lochem het nieuwe agro-innovatiecentrum waarin bedrijven, onderwijs/onderzoek en overheden samenwerken

THEMA Human capital

IN 2023 HEEFT IEDERE WERKGEVER DE MEDEWERKERS DIE NODIG ZIJN

TOP 3 ambities & resultaten

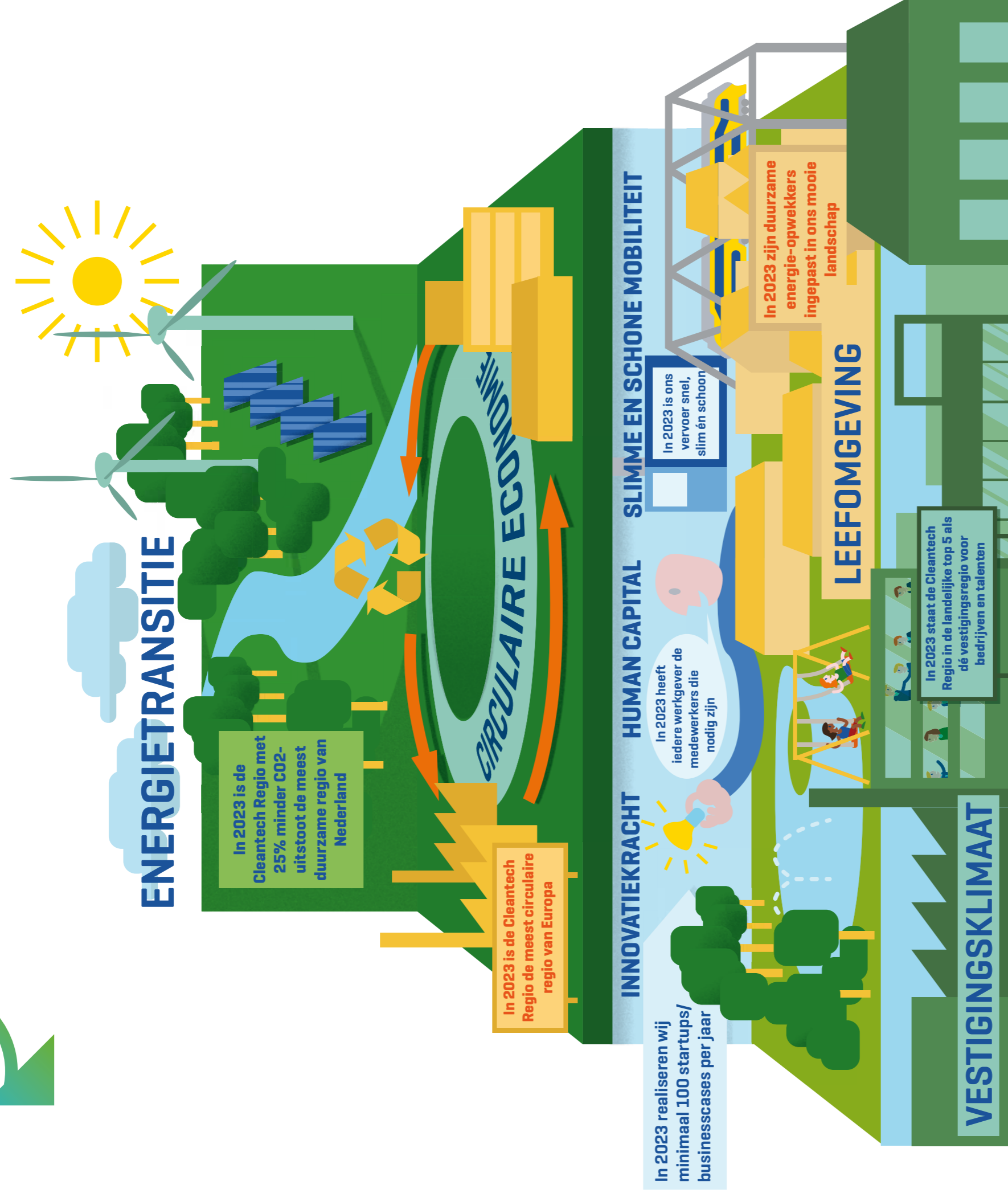
1. in 2020 volgt 40% van alle leerlingen in het beroepsonderwijs een (bèta)technische opleiding
2. 1000 werk- en omscholingstrajecten om medewerkers in cleantech sectoren te krijgen (onder meer via Banensprint)
3. 10.000 vacatures ingevuld vanuit regionaal toptalentenprogramma (scholing, begeleiding, huisvesting en een baan voor vijf jaar bij meerdere werkgevers)

THEMA Schone mobiliteit

IN 2023 IS ONS VERVOER SNEL, SLIM ÉN SCHOON

TOP 3 ambities & resultaten

1. groei van het aantal fietskilometers in de periode 2017-2027 met 20%
2. we organiseren slimme logistiek (truckpoints, containers over water, et cetera)
3. we investeren in infra (A1, A50, N-wegen, fiets, rail, water)

Duurzame welvaart voor onze inwoners. Dat is ons ultieme doel.

Niet voor niets is onze visie: to a sustainable prosperity.

Ook in de toekomst moeten wij fijn kunnen leven, werken en wonen.

Daarom werken wij samen aan een economisch sterke én schone regio.

Samen naar een schone toekomst!

Topthema's energietransitie en circulaire economie

Vanuit de Agenda Cleantech Regio 2019-2023 besteden we de meeste aandacht aan twee tophema's: energietransitie en een circulaire economie. Waarom mag duidelijk zijn. We moeten af van aardgas en fossiele brandstoffen. We maken haast met vermindering van onze CO₂-uitstoot en zetten in op (her)gebruik met hernieuwbare grondstoffen. Dat levert ons óók nieuwe cleantech business en cleantech banen op. Innovatiekracht, de (top)talenten die nodig zijn en schone mobiliteit: zonder kunnen wij onze ambities niet realiseren. Dat geldt ook voor onze fijne leefomgeving en goede vestigingsklimaat. We zorgen dat de Cleantech Regio aantrekkelijk is en blijft voor (nieuwe) inwoners, toptalenten en ondernemers.

AGENDA-UITVOERING: HOE & WAT

- In de uitvoerings- en investeringsagenda die eind 2018 op deze Agenda Cleantech Regio volgt, staat welke partners welke thema's uitvoeren en welke concrete projecten en programma's bijdragen aan onze resultaten. In hoeverre wij onze gezamenlijke ambities ook daadwerkelijk kunnen realiseren, hangt af van de steun die onze afzonderlijke partners hier de komende maanden aan geven.
- Inspanningen en resultaten verantwoordt we in ons jaarverslag en we publiceren kerncijfers ook in de toekomstige Cleantech Regio Index.

Samen naar een schone toekomst. Daar koersen wij op in de Cleantech Regio. In onze regio werken ondernemers, onderwijs/onderzoek en overheden samen aan een energieneutrale en duurzame economie en samenleving in de gemeenten Apeldoorn, Brummen, Deventer, Epe, Lochem, Voorst en Zutphen. Economie en ecologie gaan hierbij hand in hand. De Cleantech Regio zoekt in haar samenwerking de verbinding met de omliggende regio's.

Dit is een uitgave van de Cleantech Regio.

De volledige Agenda Cleantech Regio staat op www.cleantechregio.nl

Maart 2018

PERSBERICHT

14 maart 2018

(Gerectificeerd persbericht)

Cleantech Regio in 2023 meest circulaire regio van Europa en meest duurzame regio in Nederland

Ondernemers, overheden, onderwijs en onderzoek gezamenlijk aan zet

De afgelopen maanden hebben ondernemers, overheden, onderwijs en onderzoek in de Cleantech Regio met elkaar de prioriteiten voor de samenwerking in deze regio gekozen. In 2023 is de Cleantech Regio de meest duurzame regio in Nederland, de meest circulaire van Europa en staat de regio in de landelijke top 5 als dé vestigingsregio voor bedrijven en talenten. Tel daarbij nog de doelen om jaarlijks minimaal 100 startups c.q. businesscases te realiseren, duurzaam vervoer en de zorg dat iedere werkgever de medewerkers heeft die nodig zijn, dan kan gerust gezegd worden dat de Cleantech Regio ambitieus is.

Geen tijd te verliezen

Annelies de Jonge (lid dagelijks bestuur regio Stedendriehoek/wethouder Zutphen) is samen met Ronald van Wetering (bestuurslid Strategische Board en Directeur Bedrijven Rabobank Noord- en Oost- Achterhoek) bestuurlijk verantwoordelijk voor het opstellen van de Agenda Cleantech Regio 2019 - 2023. Annelies over de ambities: "Ambitieuw, maar haalbaar. We gaan de meeste aandacht besteden aan energietransitie en circulaire economie. Een energieneutrale regio is voor ons noodzakelijk. Wie alleen al kijkt naar 'Groningen' weet dat er geen tijd te verliezen is. Daarom is energietransitie een tophema in onze agenda. We moeten af van aardgas en fossiele brandstoffen. En we maken haast met verminderen van onze CO2-uitstoot en (her)gebruik van hernieuwbare grondstoffen." Ook Ronald van Wetering is resoluut hierover: "En het is win win wat mij betreft. Het levert ons ook nog eens nieuwe cleantech business en cleantech banen op. En daar hebben we innovatiekracht voor nodig en de toptalenten die dit kunnen uitvoeren. Het mooie is dat juist overheid, bedrijfsleven en onderwijs en onderzoek hierin hun krachten kunnen bundelen. We doen het samen!"

Slim en schoon vervoer in een fraaie leefomgeving

De Cleantech Regio zet ook onverminderd in op schone mobiliteit: in 2023 is het vervoer in de regio snel, slim én schoon. Qua aantrekkelijkheid van de leefomgeving en het vestigingsklimaat is en blijft het in de Cleantech Regio prima toeven.

De Agenda Cleantech Regio 2019 – 2023

De Agenda Cleantech Regio is aangeboden aan onder andere de colleges van B&W in de regiogemeenten, de colleges van GS van Overijssel en Gelderland, de besturen van bedrijvenkringen en ondernemersverenigingen en aan de lijsttrekkers van de partijen die in de regiogemeenten meedoen aan de gemeenteraadsverkiezingen.

Cleantech Regio

In de Cleantech Regio werken ondernemers, onderwijs/onderzoek en overheden samen aan een energieneutrale en duurzame economie en samenleving in de gemeenten Apeldoorn, Brummen, Deventer, Epe, Lochem, Voorst en Zutphen. Economie en ecologie gaan hierbij hand in hand. De Cleantech Regio zoekt in haar samenwerking de verbinding met de omliggende regio's.

Einde persbericht

Noot voor de redactie: [De Agenda Cleantech Regio 2019-2023](#) en een flyer met de [samenvatting](#) kun je hier downloaden.

Voor meer informatie kun je contact opnemen met Gerardy Hulsbergen, gerardyhulsbergen@cleantechregio.nl, 06-20540918.

